

Elżbieta Sztraj
Warszawa

MATERIAŁY MIECZYŚŁAWA TRETERA
(1883 – 1943)
(III – 137)

Mieczysław Henryk Kazimierz Treter urodził się 2 sierpnia 1883 roku we Lwowie. Był synem Henryka i Anieli z Gdowskich. Mieczysław Treter ukończył gimnazjum im. J. Długosza we Lwowie, a następnie Wydział Filozofii na Uniwersytecie we Lwowie. Uzyskał tytuły naukowe: doktora filozofii oraz docenta historii sztuki nowszej i teorii sztuk plastycznych. W swoich badaniach naukowych zajmował się głównie historią sztuki, estetyką, muzeologią i krytyką artystyczną. W czasie studiów Mieczysław Treter pracował w Muzeum Lubomirskich w Ossolineum we Lwowie jako skryptor, a następnie kustosz. W czasie I wojny światowej wykładał estetykę i historię sztuki w Polskim Kolegium Uniwersyteckim oraz pracował w Towarzystwie Ochrony Polskich Zabytków w Kijowie. Po zakończeniu wojny ponownie pracował w Ossolineum, najpierw jako kustosz, później jako dyrektor. W latach 1920 – 1922 Mieczysław Treter wykładał historię sztuki na Politechnice we Lwowie.

W 1922 r. objął stanowisko dyrektora Państwowych Zbiorów Sztuki w Warszawie, zajął się wówczas rewindykacją polskich zabytków z ZSRR.

Od 1925 r. Mieczysław Treter poświęcił się wyłącznie pracy naukowej. W latach 1925 – 1927 wykładał teorię i historię sztuki na Uniwersytecie we Lwowie. Od 1926 r. aż do wybuchu II wojny światowej był dyrektorem Towarzystwa Szerzenia Sztuki Polskiej Wśród Obcych w Warszawie. Był współzałożycielem Instytutu Propagandy Sztuki. Mieczysław Treter wykładał nowszą historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. Był członkiem Komisji Historii Sztuki Polskiej Akademii Umiejętności, organizatorem wystaw sztuki polskiej zagranicą (Helsinki, Sztokholm, Amsterdam, Bruksela, Haga, Bukareszt, Gdańsk, Paryż i miasta niemieckie). Mieczysław Treter był redaktorem wielu wydawnictw seryjnych takich jak „Lud”, „Nauka i Sztuka”, „Muzeum Polskie”, „Ruch Filozofii”, „Przegląd Warszawski” i inne.

W czasie oblężenia Warszawy w 1939 r. Mieczysław Treter stracił niemal całe swoje mienie, a co najważniejsze, uległy zniszczeniu wszystkie jego notatki, rozpoczęte prace, dorobek całego życia. W czasie okupacji hitlerowskiej nie pracował zawodowo, znalazł się w ciężkich warunkach materialnych, poważnie zapadł na zdrowiu; mimo to w latach 1939 – 1943 napisał cztery prace z dziedziny historii sztuki i estetyki. Mieczysław Treter został odznaczony Komandorskim Krzyżem Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi.

Żonaty z Ludwiką z Reicherów Małkowską (1914).

Zmarł 25 października 1943 roku.

Materiały Mieczysława Tretera (ok. 0,15 mb.) zostały zakupione przez Archiwum Polskiej Akademii Nauk od córki twórcy spuścizny Marii Horowitzowej w 1964 roku.

Materiały te składają się z trzech części. Najcenniejszą część stanowią materiały twórczości naukowej, którym nadano układ alfabetyczny. Składają się na nie cztery niepublikowane prace z zakresu historii sztuki i estetyki. Materiały biograficzne są wyjątkowo skąpe – zawierają jedynie odpisy świadectw ślubu i zgonu. Do spuścizny należą też zdjęcia Mieczysława Tretera. Materiały o twórcy spuścizny zawierają szereg informacji o życiu i pracy Mieczysława Tretera.

Materiały Mieczysława Tretera znajduje się również w zbiorach specjalnych Instytutu Sztuki PAN. Rps.114. to Korespondencja Mieczysława Tertera z Wiesławą Cichowiczówną z 1923 r., oraz notatka, *Krótki zarys koronkarstwa*. W dokumentach osobistych Bogdana Tretera (rps. 188) znajduje się korespondencja za Szkołą Sztuk Pięknych, Ministerstwem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, karty ubezpieczeniowe.

W Archiwum PAN w Warszawie spuścizna otrzymała sygnaturę III-137, inwentarz zawiera 6 jednostek.

Bibliografia

S. Łoza, *Czy wiesz kto to jest?*, Warszawa 1938
Wielka Encyklopedia Powszechna PWN t.11

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI SPUŚCIZNY

I. Prace naukowe	1-4
II. Materiały biograficzne	5
III. Materiały o twórcy spuścizny	6

I. PRACE NAUKOWE

1. *Bankructwo dawnej i sławnej nauki o pięknie*
Praca
1939 – 1943, masz., l., s. 217
2. *Nowoczesne malarstwo polskie*
Praca
1939 – 1943, masz., l., s.239 i dodatkowe 165 a, 165 b, 201 a, 201 b, 213 a, 213 b.
3. *Rodowód impresjonizmu*
Praca
1939 – 1943, masz., l., s.314, dodatkowe 1 a, 50 a, 63 a, 64 a, 113 a, 123 a.
4. *Zarys estetyki*
Praca
1939 – 1943, masz., l., s.161

II. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

5. Odpis Świadcstwa ślubu i świadectwa zgonu
1951 – 1952, rkp., masz., k.2, fot. Mieczysława Tretera przekazano do Działu Mikrofilmów i Fotografii syg. XII-66

III. MATERIAŁY O TWÓRCY SPUŚCIZNY

6. Życiorys, wspomnienia, bibliografia prac Mieczysława Tretera, przemówienia żałobne –zebrane i napisane przez przyjaciół
1943 – 1944 , masz. , l. , k.12